

MEETING

LISA

De eerste keer dat ik LISA trof, was met de première van This Performance van David Weber-Krebs in Theater Gasthuis in Amsterdam. Ik had als dramaturg aan dit stuk meegewerkt. Na de opvoering stonden we met andere kunstenaars, dramaturgen en producenten dicht opeengepakt aan de bar van het theatercafé en discussieerden in Engels, Frans, Duits, Spaans en Nederlands dwars door elkaar.
Jan-Philipp Possman vertaling: Laurens van der Heijden

Daarna liep ik met Weber-Krebs en de LISA's naar buiten. We liepen 's nachts door een wirwar van straten en bruggen tot aan een tent, waar nog bier en chips te krijgen was. Dan verder naar Nicole Beutler's huis. Aan het eind van een zelfs voor Amsterdamsse begrippen hachelijk steile en smalle trap gingen we een kleine retro-bonte woning binnen met zithoeken met bloemetjeskleden erover. LISA vleide zich neer rondom mij. Kletsen, bier drinken. Het uitluiden van de avond. Lekkere sofa's, leuke gesprekken, soms over theater, maar niet al te serieus, meer *small talk* en roddel over de collega's, die aan de bar hingen. Kortom, wat je gemiddeld doet in Amsterdam na een avond theater.

Op een dergelijke avond moet LISA drie jaar geleden zijn geboren: als geesteskind van een groep bevriende theatermakers, die allen naar Amsterdam waren gekomen om een kunstopleiding te volgen en daarna zijn gebleven om in het cultureel levendige milieu van deze stad te werken. Het (culturele) klimaat is er minder rauw dan in Brussel of Berlijn, Amsterdam is goedemelijker, langzamer en dankzij de voorzieningen en het internationale karakter van opleidingen zoals de School voor Nieuwe Dans Ontwikkeling en de Mime School is het een

goede plek om er de eerste stappen als kunstenaar te wagen. Tegelijk is Amsterdam een typische havenstad met een grote verscheidenheid aan mensen en culturele invloeden.

LISA is voortgekomen uit zowel de artistieke als de persoonlijke zielsverwantschap van haar leden, ik denk zelfs de laatste misschien meer nog dan de eerste. De samenwerking tussen Nicole Beutler, Hester van Hasselt, Ivana Müller, Paz Rojo en David Weber-Krebs begon met gemeenschappelijke diners; het plan om op het gebied van productie samen te werken werd zo als het ware aan de keukentafel geboren. De behoefte aan uitwisseling over de eigen culturele arbeid en over die van anderen en dat in een vertrouwde omgeving blijft nog altijd de kern, waar het voor de groep om draait. Het enige gemeenschappelijke LISA-stuk tot nu toe, *Structure Multifonctions*, dat uitgaat van een installatie van de Franse kunstenaar Nicolas Floc'h, is niets anders dan een uitgebreide keukentafelronde, een spraakronde, die als een tol blijft rond draaien en steeds weer nieuwe dialogen aan vierkante tafels oplevert. Het is tot op zekere hoogte een artistieke omzetting van het LISA-principe: solidariteit, dialoog en de vraag naar individualiteit en auteurschap.

BASIC DANCE - PAZ ROJO

Met LISA meets SOPHIE in juni van dit jaar presenteerde de Sophiensaele Berlijn voor het eerst een artistiek groepsportret van LISA. Nooit eerder hadden de afzonderlijke leden hun werk achter elkaar op één plek en in een concrete samenhang laten zien. Wat dit betreft betekent deze manifestatie een beslissende wending in de geschiedenis van de groep. Beutler's bewegend portret van geestelijke verwarring *The exact position of things*, Müller's absurde, tot in het waanzinnige doorgevoerde, lecture performance *How Heavy Are My Thoughts*, Rojo's even weerbarstige als intense dubbelsolo met Christian Duarte *Basic Dance*, en Weber-Krebs' zwartgallige minimal theater *Fade Out*: De ambivalentie om vier dergelijke op zichzelf staande kunstuitingen met elkaar te verbinden was niet te overzien. Te meer daar de LISA's geen enkele moeite deden om het publiek een verklarend handvat aan te reiken.

De leden van LISA werken allen autonoom aan hun kunstprojecten. Soms halen ze elkaar wederzijds in hun team, nu eens speelt van Hasselt in een stuk van Beutler, dan geeft Beutler weer choreografisch advies aan Weber-Krebs. Maar dat is noch de regel noch waar het voor de groep om gaat. Hun werk is dan ook op het eerste gezicht zeer uiteenlopend. Ze gebruiken uiteenlopende genres en formaten en creëren zeer verschillende situaties en stemmingen. Van Rojo's existentialistische danswoede tot aan Bill Aitchison's extreem gestileerde spel vol zelfspot in Müller's *How Heavy Are My Thoughts* of de zonderlinge slapsticknummers

in *The exact position of things* tekent zich een weids spectrum aan expressievormen af.

LISA existeert veeleer vóór en na de opvoeringen, op de achtergrond. De LISA's bieden elkaar een discussieforum, een sociale wijkplaats en een ruggesteun, van waaruit ieder afzonderlijk autonoom opereert. LISA berust op onderlinge solidariteit en die is eerder emotioneel en ethisch bepaald dan economisch of artistiek. Vanzelfsprekend verlicht de groep het werk van de eenling, contacten en productieverbanden kunnen zo makkelijker worden opgebouwd en benut. In 2005 kwam er een nieuw lid bij, Inge Koks, als zakelijk leider. LISA is al lang ook een label, een waarmede voor performance art, dat zowel jong als bezonnen, zowel onderhoudend als ambitieus overkomt. Voor de grote Europese festivals een onweerstaanbare mix.

Vrijwel alle LISA-kunstenaars zijn Europese migranten, kunstnomaden. Geen van hen laat zich wat artistieke productie betreft vastleggen op één genre of op één taal, en deze openheid en diversiteit is aan de afzonderlijke producties af te zien, ook al zijn het allen op zichzelf staande werken. Het is een voortdurend zoeken naar openingen en grenzen van de vorm, een voortdurend overschrijden of tenminste oprekken van de eigen bewegingsruimte. En die zoektocht gaat even zozeer over de vorm van het medium en het sociale fenomeen theater als over de eigen artistieke identiteit. Als er al een esthetische overeenkomst is in deze werken, dan bestaat die naar mijn mening uit hun oog

LISA WORDT GEVORMD DOOR NICOLE BEUTLER, IVANA MÜLLER, PAZ ROJO, DAVID WEBER-KREBS EN HESTER VAN HASSELT. ZIJ HEBBEN ELKAAR ONTMOET BIJ GASTHUIS WAAR ALLEN EERDER VOORSTELLINGEN MAAKTEN. MEER DAN EEN GEZELSCAP IN DE KLASSIEKE BETEKENIS VAN HET WOORD IS LISA EEN PLATFORM VOOR REFLECTIE EN UITWISSELING. MET UITZONDERING VAN HESTER VAN HASSELT DIE VOORAL ALS PERFORMER WERKT, ZIJN ALLEN ONAFHANKELIJK KUNSTENAARS, WERKEND OP HET GEBIED VAN PERFORMANCE EN GEWORTELD IN HET EXPERIMENTEEL THEATER, DE DANS EN BEELDENDE KUNST. LISA IS EEN 'KADER' VOOR ZOWEL HET PRODUCEREN VAN WERK ALS VOOR HET ORGANISEREN VAN MINI-FESTIVALS, DISCUSSIES, WERKSESSIES, RONDETAFLGESPREKKEN EN GEZAMENLIJKE KUNSTWERKEN WAARBIJ O.A. KUNSTENAARS EN WETENSCHAPPERS WORDEN BETROKKEN. LISA HEEFT HAAR BASIS IN NEDERLAND HET WERK VINDT PLAATS BINNEN EEN INTERNATIONAAL NETWERK VAN FESTIVALS EN THEATERS.

THE EXACT POSITION OF THINGS - NICOLE BEUTLER

voor en thematisering van de complexe samenhang tussen individuele expressie en sociaal milieu.

Rojo werpt het meest pregnant de vraag op naar het auteurschap, wanneer zij in *Basic Dance* haar solo als materiaal aanbiedt aan Duarte voor een eigen daaropvolgende solo. Daarbij is niet zozeer het onmiddellijk vergelijkbare, de variatie, interessant als wel de manier waarop Duarte ingaat op Rojo en de dialoog die zo tussen beide kunstenaars ontstaat. Wellicht subtieler, maar niet minder dwingend stelt ook Weber-Krebs de vraag naar controle en auteurschap, als hij door zijn eigen encensering heen loopt en als een professor anatomie, die voor een opengesneden lijk staat, commentaar levert op de scène die zich achter hem afspeelt. Hier wordt een identiteit geconstrueerd, die uitstijgt boven de theatrale encensering van wederzijdse sociale afhankelijkheid. Zichzelf vinden is alleen mogelijk met hulp van anderen. In dit kader laat Müller haar vertolker Bill Aitchison op de bühne de scherven van haar fictieve identiteit bij elkaar vegen. Daarbij naderen Aitchison en Müller elkaar voorzichtig en aftastend, draaien om elkaar heen op zoek naar bevestiging van de eigen realiteit en geestelijke ongeschondenheid.

Zo encenseren de LISA-kunstenaars een verwechting van afhankelijke verhoudingen en fragiele identiteiten, die net zozeer mikt op de deconstructie van de theatrale figuur als op het burgerlijke autonomiebegrip. Aangesproken op

de betekenis van de groepsnaam, verklaarde Beutler tijdens LISA meets SOPHIE dat ze hadden gekozen voor een persoonsnaam omdat ze de constructie ook als een fictieve persoon hadden voorgesteld. Daarbij vormen de zes leden geen symbiotische eenheid. In de bewuste koppeling van artistieke autonomie en groeps-solidariteit tekent zich een alternatief af voor de door het kunstbedrijf afgedwongen dichotomie der identiteiten: ofwel een vet kunstenaarsetgo ofwel belangeloze toewijding aan een esthetisch project.

Met het toenemende succes en de steeds grotere belangstelling neemt ook de druk toe om zichzelf te definiëren en te positioneren: dat zal ook LISA aan den lijve ondervinden. Verdere aanvragen om gemeenschappelijke projecten te realiseren zullen zeker volgen. Ik ben er niet zeker van of de LISA-kunstenaars erin zullen slagen om hun eigenzinnige benadering van artistieke samenwerking vol te houden. Ik mag hopen dat zij deze structuur open en flexibel houden in plaats van in manifesten te verstarren. Ze kunnen een permanente doorn in het oog en een verrijking van het Europese theater-spectrum worden, als ze bereid zijn om zichzelf telkens opnieuw uit te vinden en opgeplakte etiketten af te scheuren. Het zou een subtiel project moeten zijn, een breekbare utopie, een lichtvoetig en onophoudelijk bevechten en verdedigen van hun zelfbestemming – oprecht in hun scepsis en zo erop bedacht om niet in een vast patroon terecht te komen. ■

VAN DONDERDAG 1 TOT EN MET ZONDAG 4 JUNI VOND IN SOPHIENSAELE LISA MEETS SOPHIE PLAATS. GEDURENDE VIER DAGEN STONDEN VERSCHILLENDE PRODUCTIES VAN LISA IN DE GROTE ZAAL VAN SOPHIENSAELE. VAN DAVID WEBER-KREBS, IVANA MÜLLER, PAZ ROJO WERDEN DE GASTHUISPRODUCTIES FADE OUT, HOW HEAVY ARE MY THOUGHTS EN BASIC DANCE GETOOND. VAN NICOLE BEUTLER WERD THE EXACT POSITION OF THINGS GETOOND. MET DANK AAN DDD@DE.

JAN-PHILIPP POSSMANN STUDEERDE THEATERWETENSCHAP EN POLITICOLOGIE IN BERLIN. HIJ IS VOORNAMELIJK WERKZAAM ALS DRAMATURG. BIJ GASHUIS WAS HIJ ALS DRAMATURG BETROKKEN BIJ TWEE PRODUCTIES VAN DAVID WEBER-KREBS, THIS PERFORMANCE EN FADE OUT. POSSMANN IS CURATOR VAN HET FESTIVAL PLATEAUX, NEW POSITIONS IN INTERNATIONAL PERFORMING ARTS.